

Téereb Dañeel — Nimeru juróom-benn ak juróom-benn

Ubbi kumpa bu Njàngatug Peeñu 17: Yëgleb mu Mujj gu Jigéen ju Ndaw ja ak Rab wi

Jeff Pippenger
2024-01-20

Meloore bu mujj gi ci yeneen nguur yi ci waxyu Kàddu Yàlla bi nekk na ci Téereb Peeñu, ayu-bés gu fukk ak juróom-ñaareel. Ci ayu-bés boobu, ci sarax su ñetteel, Yowaana ñu ko yóbbu ci “màndiñ”, ngir malaaka ma man a won Yowaana àtteb “jànq bu mag bi” ci waxyu bi, mi toog ci kaw “ndox mu bare”, te mu def “njàngale ak njeeg” ak “buur yi ci suuf si.”

Noonu benn nag ci juróom-ñaari malaaka ya yoroon juróom-ñaari ndab yi, wax ak man naan ma: «Ñëwal fii; dinaa la won mbugalu jigéen ju ndawul juy def njaloo, ji toog ci kaw ndox yu bare: moom, buur yi ci suuf da ñu ak moom def njaloo, te waa suuf gi màndi ak biiñam njaloo.» Noonu mu yóbbu ma ci Xel bi dem màndiñ ma; te gis naa jigéen ju toog ci kaw rab wu xonq, fees dell ak tur yu yàq Yàlla, te am juróom-ñaari bopp ak fukki baq. Peeñu Yowaana 17:1–3.

Ci waxi waxam, “àll ba” mooy tektale ñaari téeméeri at ak juróom-benn-fukk ak juróom-benn at yi nguurug paap bi yore, tambalee ci atum 538, ba ci jamonoy mujj mi ci 1798.

Te jigéen ba daw ca màndiñ ma, fa Yàlla waajalal ko bérab, ngir ñu dundeel ko fa di junni ak ñaar téeméer ak juróom-benn-fukk fan yu ñett-fukk. ... Te jox nañu jigéen ba ñaari laaf yu ngelawlu mag, ngir mu neew ba dem ca màndiñ ma, ca bérabam, fa ñuy dundeel ko ab jamono, ak jamonoy-yu bari, ak genn-wàllug jamono, soreek kanamam janq bi. Peeñu 12:6, 14.

Ci Xel mi, Yowaana jëlewoon na biir ñaari téeméeri at ak juróom-benn-fukk ak juróom-benn at yi baañug paap bi doon nguuru. At yooyu dees na leen misaalale ak ñetti at ak genn-wàll gu wowoon ci jamono Yeesabel, Axaab ak Eliya. At yooyu war nañoo yàgg ba kera paapal bi jotee gaaw gu dee ci atum 1798, ndax loolu lañu “dogale” ne dina am ci mujju mer gu njëkk ga, mooy mujju xare bañoon ci kaw kër Yàlla ga ak mbooloo ma jaarale ko ci ñaari dooley yàqkat yi, muy jaamburug bokk ak paapalism. Lépp lu jëm ci dëgg yii, ñu ko nettali nañu ko bu baax ci mbind yi mujj.

“Jigéen ju mag wi,” mooy jigéenu Tir bu Esayi waxoon, te war nañu koo fàtte ay juróom-ñaar-fukk at yu mel ni misaal, yu doon “fan yi ci benn buur.” Jaar-jaaruwaay États-Unis mooy jaar-jaaruwaay juróom-ñaar-fukk at yu misaal yooyu, yu ñu wone woon lu jiitu ci juróom-ñaar-fukk at yu njaam-ga ba ci jamono nguurug Babilon, moom mooy njëkk nguur gi ci waxi yonent yi nekk ci Biibël. Ci biir jaar-jaaruwaay boobu, waroon nañu fàtte jigéen ju mag ju Tir. Bu mboolem jaar-jaaruwaay boobu aggee ci mujj, waroon nañu ko fàttalikoo, te mu dellu génnati, mu woy ay woyam, noonu di njaaloo ak buur yi ci kaw suuf. Yowaana dañu ko yóbbu woon ci noonu ci xelam ba ca jaar-jaaruwaayu nguurug paap ba ngir mu gis àtteb kàttanug paap bi. Àtteb doom ju jigéen ju ab saraxalekat bu daan njaaloo mooy ne war nañu koo lakk ak safara.

Te doomu benn saraxalekat bu nekk, bu soobee boppam ci njaaloo, mooy toroxal baayam; dees na ko lakk ak safara. Léwite 21:9.

Ci peeñu mbugalu bu Yowaana amee gisé ngir àtte njaaykat bu mag ba benn ci malaak yi tuur benn ci juróom-ñaar ñi mujj ci musiba yi jox ko, mooy ne dafa war a lakk ak safara.

Te fukki ñaar yi nga gisoon ci kaw rab ba, yooyu dinañu bañ jigéen ju njaaloo ji, dinañu ko def muy neen te rafetul, dinañu lekk yaramam, te lakk ko ak safara. Revelation 17:16.

Ndox yi jigéen ju mag ja toog ci kawam mooy xeetu nit ñi nekk ci àddina si, ñi ñuy dugal ci sañ-sañam bi ba Stati-Ini deñal bépp àddina ngir jaamu rab wi, moom mi itam di jigéen ju mag ja. Noonu, Stati-Ini mooy buur bu gën a kawe ci fukk buur yi ñu tektal ci yoon wi nekk ci Kàddug Yàlla gi, Peeñ yi, fukk ak juróom-ñaareel; te ci nataal bii, Stati-Ini dafay tektal buur bu jëkk bi dajale njaaloo ak jigéen ju mag ja, doonte mooy def jëf jooju ak bépp buur yi gannaaw gi.

Bu njëkk buur yi di buur bu jëkk mooy Axaab, mi séyoon ak jigéen ju ñaaw ju mag ji, ji ñuy wone ni mooy Jésebel ci kërğëm Tiyatira. Àtteb Jésebel (jigéen ju ñaaw ju mag ji) fukk buur yi di ko matal, ñoom ñi dees leen a gaññi ba dugal leen ci benn booloo bu kërğëm ak nguur jaarale ko ci dooley États-Unis. Buur yooyu dinañu déggoo bàyyi ba baawaa bi nguur ci kaw àddina si yépp (toog ci kaw ndox yi), doonte seen bañ ci jigéen ju ñaaw ji.

Te fukki wéer ya nga gisoon nag, ñooy fukki buur yu amagul nguur ba tey; waaye dinañu jot sañ-sañ ni ay buur benn waxtu ak rab wi. Ñoom am-nañ benn xel, te dinañu jébbal seen kàttan ak seen doole rab wi. Dinañu xeex ak Mbet mi, te Mbet mi dina leen not; ndaxte mooy Boroom boroom yi, Buur buuru yi; te ñi ànd ak moom, ñoom lañu woo, tànn, te di kuy wóor. Te mu ne ma: ndox yi nga gisoon, fa jigéen jaaykat ba toog, ñooy xeet yi, mbooloo yi, réew yi, ak làkk yi. Te fukki wéer yi nga gisoon ci kaw rab wi, ñooñu dinañu bañ jigéen jaaykat ba, te dinañu ko wéexal ba mu neen, te def ko mu bare, te lekk ay yàppam, te lakk ko ak safara. Ndax Yàlla def na ci seen xol ñu matal ay coobareem, te déggoo, te jébbal seen nguur rab wi, ba keroog ba waxi Yàlla di mat. Te jigéen ji nga gisoon mooy dëkk bu mag ba, bi yilif ci kaw buur yi ci suuf si. Peeñu Yowaana 17:12–18.

“Fukki buur yi” (Mbootaayu Xeet yi), ci dëgg, bañ nañu papasi bi, waaye xalis ak mbir yi di leen sonnal ba ñu jébbal seen nguur gu gàtt gi dooley papasi bi ci yaakaar ju neen ngir musal àddina ci ay musibaam yu di yokku. Bi ñu xaméee ay naxam, ñoom lañu nekk juntuukaay ji ngir lakk ko ak safara, ngir matal yoon wi nekk ci Leviticus.

“Fukki buur yi” “xeex nañu ak Mbeg mi” ci fitna yi ñuy teg ci kaw nit ñi Yàlla moom ci bés yu mujj yi.

Lu tax ñi bon, te nit ñi xalaat lu amul njariñ? Buur yi ci kaw suuf da ñuy taxaw, te boroom kilifteef yi da ñuy gise mboolem seen xel, di jëfandikoo benn pexe ngir jëm ci Boroom bi ak ci Ki Mu ngir fál, naan: “Na nu dagg seen yeen yi, te sànni seen buum yi soreel nu.” Ki toog ci asamaan yi dina ree; Boroom bi dina leen ñaawal. Gannaaw loolu dina wax ak ñoom ci ay meram, te jaxase leen ci mer mu taram. Sabóor 2:1–5.

Fitna bi ay buur yi suuf di matal ngir papaat bi, moom itam amoon na ci Kirist ci bant ba.

Yow wax jaare ci gémmiñu sa surga Daawuda ne: Lu tax xeet yi mer ba xëcc, te nit ñi fexe pexe yu amul njariñ? Buur yi ci suuf taxaw nañu, te kilifa yi dajaloo nañu ci benn ngir jëfe ci Boroom bi ak ci Almasiim. Ndax ca dëgg, ci sa xale bu sell Yeesu, ki nga fal, Erodd ak Pontiyus Pilaat, ak xeet yi dul Yawut ak askanu Israyil, dajaloo nañu ngir def lépp lu sa loxo ak sa xel tëraloon ba noppi ne war na a am. Jëf ya 4:25–28.

“Buur aduna yi” ñi jóg ci lëndëm ngir di weddi Kirist ca jamono wooteem ci bant ba, ñooy melokaanu “fukki buur yi” ci Peeñu 17, ñi dellu xare ak Xar mi jaarale ko ci teg ay fitna ci kaw askanam. Ca bant ba, buur yooyu ñooyoon “mbooloom ñaaw ñi” ñi “wër” Kirist, te noonu lañuy dellu di ko def ak askanam ci bés yu mujj yi.

Ndax xaj yi wër nañu ma; mbooloom ñaaw ñi dajale nañu ma, te ñu jammaarloo samay loxo ak samay tànkk. Man naa jàngale yépp samay yax; ñoom di xool ma, di ma seetaan. Ñu sédd sama yére ci seen biir, te sanse ay bant ci sama mbubb. Sabóor 22:16–18.

Fukki buur yi, ñi indi àtte ci jigéen ju mag ji di njaaloo, dinañu la lakk ak safara, ndaxte mooy njaaloo juy wax ne moom ab doom sërriñ la. Buur yooyu itam ñooñu lañuy melal ni “xaj,” te fukki buur yi duñu yem ci lakk jigéen ju mag ji ak safara rekk, waaye dinañu “lekk ay yàppam.” Deege Yeesabel amoon biñ ko sànni ci tata ba mu tasaaroo ci suuf, te gannaaw gi xaj ya ñëw lekk ay yàppam.

Bi Yewu agsee ba agsi Yeesreel, Yesabel déggoo na ko; mu raññe kanamam, teg yàppam, xool ci palanteer. Bi Yewu duggé ca bunt ba, mu ne: “Ndax Simri amoon jàmm, moom mi rey sa sangam?” Mu yékkati kanamam jëmé ca palanteer ba, ne: “Kan moo ngi sama wetu? Kan?” Noonu ñaar walla ñetti gor yuñu daggal seen góor-góorlu xool ko. Mu ne leen: “Sànni leen ko suuf.” Noonu ñu sànni ko suuf; te lenn ci deretam waloos ci miir ma ak ci fas ya; mu jàll ci kawam. Bi mu duggée, mu lekk, naan, ne: “Demleen xool nag jigéen juñu rëbb bii, te suul ko, ndaxte doomu buur la.” Ñu dem nag ngir suul ko; waaye gisuñu dara ci moom ludul bopp ba, ak tànkk ya, ak càppat loxoom ya. Kon ñu dellusi, wax ko ko. Mu ne: “Lii mooy kàddug Aji Sax ji mu waxoon jaarale ko ci jaamam Eliya, waa Tishbe, bi mu naan: ‘Ci toolu Yeesreel la ay xaj di lekk yàpp wu Yesabel. Te néewu Yesabel dina mel ni takkaay ci kaw suufu tool bi ci toolu Yeesreel, ba kenn du wax ne: “Kii mooy Yesabel.” ’ ” 2 Buur Ya 9:30–37.

Fukki buur yi, yi doon Mbootaayu Xeet yi, te seen buur bu njëkk mooy Etazini, dinañu indi àtte ci kaw papaas bi, ci lakk ko ak safara te lekk ay yàppam. Àtte boobu mooy li malaaka ma ñëwoon a won Yowaana; te ngir def loolu mu yóbbu ko ca jaar-jaaru màndiñ ma, waaye du ci ab bérab bu rekk ci jaar-jaaru màndiñ ma, waaye ca mujjug waxtu woowu. Leer na ne Yowaana ñu ko teg woon ca mujjug junni ak ñaar téeméeri at ak juróom-benn fukk yi, ndax bi mu gisee jigéen ji, dafa màndargoo ba noppi ci deretu fitna, te ñu xàmmi ko ba noppi ne mooy ndeyu moykat yi.

Noonu Yàlla jël ma ci Xelum mi, yóbbu ma ca màndiñ ma; te gis naa jigéen ju toog ci mala bu xonq curr, fees dell ak tur yu xas Yàlla, te am juróom-ñaari bopp ak fukki wax. Jigéen ji sol na mbubb mu xonq lëndëm ak mu xonq curr, te rafetaloo ak wurus ak doj yu tedd ak perl, yor kaasu wurus ci loxoom, fees ak lu bon ak sobe njuramam. Te ci jëemam amoon na tur buñu bind ne: KUMP, BABILÓN BU MAG BI, YAAYU NDAGA YI AK LU BON YÉPP CI SUUF SI. Te gis naa jigéen ji màndi deretu gaayi Yàlla yu sell yi ak deretu seede yi Yeesu; te

bi ma ko gisee, ma waaru lool ak njàqare bu réy. Peeñu 17:3–6.

Ndaw bu jigéen bu Sur, te moom itam mooy “ndaw bu mag bi” bi ñu tegu ci Peeñu yi fukk ak juróom-ñaareel, war nañu koo fàtte ba bés ba mu delloo waaye woon di woy ay wóyam te di njaalook ak buur yi ci suuf si.

Benn diksyoneer bu am solo teey, te ñu mës a génne ko laata 1950, day wax ne jigéen ja sol mbubb mu xonq mi ci Apokalips 17 mel na ci màndarga Mbooloom Katolig Room; waaye tey àddina dafa xalaat ne Mbooloom Katolig mooy ab kërceen. Àddina fàtte na ku mu doon dëgg-dëgg.

Ba Yowaana gisoon na ko, fitna gi ci jamonoy Lëndëm yi dafa doon jeex, ndaxte fekk na ko mu baaxee ba màgg ci deretu gaayi Yàlla yi sell. Li bokk ci àddina sii dafa leeral li bokk ci ruu; te nit dafa màndi gannaaw ba mu naan, waaye du ko def lu jiitu.

Protestaa yi tasoon nañoo ba noppi Catholicism ay téeméeri at lu jiitu 1798, dafañu tàmbalee ba noppi seen yoonu dellu ci bokk gu Catholic by 1798, ndaxte moom lañu xamme woon ne mooy “YAAYU NDONGOY-JIGEEN YI.” Bi Yowaana gisee ko te waaru ci moom, mboolooy ngëneel yi tasoon ak moom lu jiitu, dañoo dellu ba noppi. Noonu Yowaanañu ko yóbbu woon ba 1798, ba “jigéen ju mag ja” reye ba noppi ay milyoŋ yu bariy Kiristaan, te ba nax ba noppi mboolooy ngëneel yu nekkoon Protestant ngir ñu nangu daanakam gu réy te amul may, ne moom mooy boppu mboolooy ngëneel yi, ni Justinian wonalee ko ci atum 533.

Ci diggu yene ci kanam gu yonent bi buy tàmbalee ci atum 1798, malaaka ma daal di jox Yowaana mu gis nangu gu mujj gi ci nguur-yi yépp yu wax ci yonent yi ci Biibël.

Te malaaka ma ne ma: Lu taxaw, lu war a yéemu? Dinaa la wax kumpu jigéen ja ak mala mu koy yëkkati, mi am juróom-ñaari bopp ak fukki weñ. Mala ma nga gisoon nekkoon na, te fi mu nekkatul; dina génne ci xur wi amul pënd, te dem ci alkande. Ñi dëkk ci suuf si, ñoom ñi seen tur binduwoonul ci téereb dund ginnaaw sosug àddina, dinañu yéemu bu ñu gisee mala ma nekkoon, te fi mu nekkatul, waaye dafay nekk. Te fii la xel mu am xam-xam nekk. Juróom-ñaari bopp yi, juróom-ñaari tund lañu, yi jigéen ja toog. Te itam am na juróom-ñaari buur: juróom dékku nañu, kenn a ngi fi, ka ca desagul agsi, te bu agsee, war na nekk ab diir bu gàtt. Te mala ma nekkoon, te fi mu nekkatul, moom ci boppam mooy buur ba juróom-ñettaat, te mu ngi bokk ci juróom-ñaari yi, te muy dem ci alkande. Te fukki weñ yi nga gis, fukki buur lañu, yu jotagul nguur ba tey; waaye dinañu jot sañ-sañ ni buur yi benn waxtu ak mala ma. Peeñu 17:7–12.

Rabbaat ci kàddug yoon la ci waxu yonent yi ci Biibël, ni ñu ko man a xàmme bu baax ci aaya 7 ak 8 yu Daniyeel, te kumpa gi malaaka mi di won Yowaana mooy kumpa gi ci mbind mi ak jigéen ji toog ci kaw rabbaat ga. Jigéen ji ci kaw rabbaat ga mooy ndaw si mag si, miy njaaloo ak buur yi ci suuf si. Moom mooy Jesabel, te jëkkëram mooy Ahab.

Kon nag, góor dina bàyyi baayam ak yaayam, ta di taqook jabaram; ñoom ñaar dinañu doon benn yaram. Génèse 2:24.

Góor-góorlu mooy góor-góorlu te jigéen mooy jigéen, waaye bu ñoo boolee, ñoom benn yaram lañu. Kumpa gu “rab” ga mooy ne, mooy booleb kërce ak réew, booleb jigéen (kërce) ak rab (buur

yi) yu doon benn nguur, te nguur googu am na ñaari cër. Politig réew ak politig kërce buñu boolee, te jigéen ji yor sañ-sañ ci diggante googu, loolu mooy “nattub rab ga.” Yowaanañ dañu ko won jigéen ji, ni mu rab ga yékkatee, ndaxte moom mooy kiy saytu diggante googu.

Te jigéen ji nga gis mooy dëkk bu mag bi, bi nguuru ci kaw buur yi ci suuf si. Peeñu 17:18.

Rab wi ak jigéen ji bokk benn nguur lañuy tektal (benn yaram), waaye malaaka mi mooy fësal ngëramu mbokkug ndawsi bu mag bi ak buur yu suuf si. “Rab wi mu” “nekkoon, te amul”, miy “yéegée ca xóot bu amul àddina ga, ba noppi dem ca alkande ga”, te moom la “ñi dëkk ci suuf si di waaru” topp, mooy paapal gu doon saa su boobu, bi gaañu dee bu ndawsi bu mag bi jël woon wérate. Moom “nekkoon” juróomeel nguur gi ci kàddu waxi Yàlla yi ci Biibël, waaye “dogu nañu woon” ne dina jël gaañu dee ci atum 1798.

Bi Yowaana yokkee ci ngëm ba egg 1798, moom nekkoonul “rab”, waaye “teewul” bu gaañu dee baanu jikk ba mucc ci jeexital ñaar-fukki at yu juróom-ñaar yu misaal yi di jeex ci yoonu Dibéer bu bëgg a ñëw ga, moom “mooy”aat boroom dund, di woy ay woyam, di def njaaloo ak di rey Kiristaan yi.

Saar fukkiku 17 mooy waajur wu mujj ci yeneen nguur-nguuri waxi Kàddug Yàlla, te ndax loolu war na méngoo ak jëfandikooku njëkk bi ñu jëfandikoo nguur-nguuri waxi Kàddug Yàlla. Njàngat bu njëkk bu ñuy gis nguur yooyu am na ci Daniel saar ñaareel bi, te dañu ko wone ci ñaari taabal yi, yi nekkoon matalug ndigal li Habakuk joxe woon, mu ne bindal peeñ ma te leerale ko ci taabal yi.

Millerit yi daan nañu ci seen xam-xam bu jëm ci nguur yi nekk ci waxi yonent ci Biibël, ni ñu ko tegtalee ci ay sarax 2, 7 ak 8 ci Daniel, waaye seen xam-xam matul woon. Xonq yi Miller ci sarax 2 ci Daniel di leer fukk yoon gën a taaru ci fan yu mujj yi, ndaxte dañu ko xam ni muy joxe njëkk a xamle, du nguur yi rekk ci waxi yonent ci Biibël, waaye itam njëkk a xamle ne juróom ñett baat bi juróom ñaar la bokk. Yeesu dafa mas a melokaan mujjug mbir ak tambaleeg mbir.

Yépp yéene kat yi di wax ci fan yu mujj yi, te Yowaana, ci Peeñu 17, moo di wone buur gu mujj gu suuf si bi mu di joxe “rab wi nga xam ne” “nekkoon na, te nekkatul; waaye dina yéegée ca xur ba amul suuf, ba noppi dem ca alkande ga.” Rab wi di yéegée ca “xur ba amul suuf,” te loolu mooy misaal bu “fësal gu bees gu kàttanu Seytaane.”

“‘Bu ñuy jeexal [ñu ngi jeexal] seen seede.’ Jamono ji ñaari seede ya waroon a wax ci kàddug yégle bi sol yére wu ñaaw, mujjoon na ci atum 1798. Bi ñuy jëgër ci mujjal seen liggéey ci kumpa, xare dafa wara nekk ci seen kaw, jaarale ko ci dooley bi ñuy tey tudde ‘rab wu yéegée jógé ca xuru su dul jeex ba.’ Ci bari réewi Awroop, doole yi nguur ak yi kiristaan guuru doon jëflante, ñooñu Séytaane moo leen doon jaaral di notté ay téeméeri at, ci mediumu baab.

Waaye fii, dees na feeñal benn fësal gu bees gu dooley Séytaane.” The Great Controversy, 268.

Yenn ci njàngatukat yoon yu Yàlla yi dinañu wax ne ndaxte “rab wi yéegé ci xóot bu amul suuf” ci Peeñu Yowaana fukk ak benn, mi ngi mel ne mbind mi sant ko muy ateismu Révolusiyon Fransees bi, kon wax ji “xóot bu amul suuf” màndarga la bu ateism. Waaye Islaam yéegoon na ci “xóot bu amul suuf” ci Peeñu Yowaana juróom-ñent, te Islaam du ateism. Xóot bu amul suuf day tegu ci

feeñug Seytaane.

«Wax naa ko ne Boroom bi won na ma ci gis-gis ne mesmerism jóg na ci Seytaane, ci kēru suufe gu amul ndox, te dina fa dellu léegi, ak ñi sax di ko jëfandikoo.» Review and Herald, 21 Sulet 1851.

Lu jóge ci “Seytaane bi,” mooy lu jóge ci “xóot bu amul pacc.” Ci Peeñug Yowaana fukk ak juróom-ñaar, rab wi yéegé ci xóot bu amul pacc mooy kàttan gi dem ci alkéy, te ñi seen tur binduñu ci téere bi dinañu mággi ci ginnaawam. “Alkéy” dafay tekki mbugal gu sax ba fàww, te ci Peeñug Yowaana dañu ko melal ni “rëbbu safara,” fa ñu sànni rab wi.

Te rab jiit na malaaka yi, ak ak moom jëwriñ bu dëggul boobu daan def kéemaan yi ci kanamam, yi mu naxee ñi jëlon màndargay rab jiit na, ak ñi daan sujjóotal ay nataalam. Ñoom ñaar ñépp ñu sànni leen, ñuy dund, ci dexu safara su tàkk ak xonqat. Peñu Yàlla 19:20.

Ci xaaj waññi fukk ak ñett, rab wu njëkk wi jóge ci géeg gi, te Siis White jàppale na ko bu baax ne mooy papasi, feeñ nañu ko. Ci xáll woowu, addina si yéemu topp rab wu papas ga.

Te gis naa benn ci boppam ni kuñu gaaw ba ci dee; te gaaw ga taxoon dee am na wér-gi-dellam; te addina bépp yéemu, topp rab wa. Peeñu Yàlla 13:13.

Rab gu nekk ci Apokalips 17 bi “ñi dëkk ci kaw suuf di waaru ci moom” mooy mujjeel jëfandikoo kàttanu Seytaane, bi feeñee ba ñu faj gaaw ga reyoon papauté bi ci yoonu Dibeer buy ñëw léegi. Bépp melokaanu waxu yonent bu jigéen ji ak rab gi mu war ci kawam ci saar 17, dafay wone kēram Rom, ni ko diksyoneer yi ñu mbugal woon lu jiitu atum 1950 doon wone.

Rabu Yàlla gi ci Peeñu Yàlla fukk ak juróom-ñaar, mel na ndigal bu boole mbooloom kirce ak nguur, mooy nataalu rabu ga. Rabu ga ak juróom-ñaaru bopp ak fukki ndaw yi mooy nguur gi ñu samp ak fukki buur yi (Mbooloo Xelum Réew yi), gi jigéen ji war te ji yor ci kawam. Jigéen ji mooy baabal gu mag gi, ndeyu jigéen yu ñaaw ñi, moom mooy papaas bi. Bu ñu xamalee melokaan yi, kon man nanu dellu ci atum 1798; bérab bu ci jaar-jaari jamono bi Yowaana yóbbuwoon nañu ko ngir jot njëwël gu mujj gi ci nguur yi ci waxi kàddu Yàlla ci Biblia.

Ñu dinañu jëfandikoo ci yeneen mbind yi ngir wax ci nguur yooyu ak seen melokaan ci Daniel, sarax 2.

“Bépp réew mi feeñ ci bàngaasu jëf, mayees na ko mu jël bérabam ci suuf, ngir gis ndax dina matal li «Ki Wottu bi ak Ku Sell Ki» bëgg. Yóbbalu wax ju njëkk ji topp na yokkute ak wàññiku nguur yu mag yi ci addina—Babilon, Mèdo-Pèrs, Gres, ak Room. Ak ku nekk ci ñoom, ni ci réew yu gëna néew doole, taarix dellusiwul ludul boppam. Ku nekk amoon na jamonoy nattuam, ku nekk lañ ko fekk mu lajj, ndamalam wex na, kàttanam dem na, te keneen daldi jël bérabam.”

“Bi xeet yi bañee doxali yoonu Yàlla yi, te ci seen bañ boobu lañu jural seen bopp yàqubopp, ba noppi sax feeñ na ne, pexe bu kawé bi, bu Yàlla di jiite lépp, doon na liggéey jaarale ko ci seeni yëngu-yëngu yépp.” Education, 177.